

Cadaalada

Ujeedooyinka Guud ee Cutubka

Marka ay dhammeeyaan barashada cutubkan kadib ardeydu waxay awoodi doonnaan in ay:

- Fahmaan macnaha cadaalada.
- Gartaan xaaladaha ama dhacdooyinka jabin kara ama caddaalad daro keeni kara.
- Fahmaan macnaha arrimaha caddaalad darada ah iyo waxyaabaha lagu garto.
- Ogaadaan macnaha ururada bulshada iyo faa'iidooyinka ay leeyihiin.
- Fahmaan jiritaanka nidaam caddaladeed ee deegaanadooda kaalinta uu ka qaato sugida nabad galyada?
- Fahmaan macnaha cashuurtu waxaa uu yahay.

4.1 Cadaalada

4.1.1 Macnaha cadaalada

- Waa maxay cadaaladu? Waxaad ka taqaanaan idinka oo waraaqad ku qoraya kolba mid ha u akhriyo kuwa kale.

Jaantuska 4.1 Miisaan

- Muxuu qeexayaa miisaanka qalooci?
- Muxuu tilmaamayaa miisaanka hagaagsan?
- Maxaad ka fahanteen miisaanadan? Miisaan kee ayaad dooranaysaan? Waayo?

Cadaaladu faa'iido aad u wayn ayay u leedahay inay wanaagsanaanto nafta iyo nolosha dadku. Cadaadadu waa arin muhiim ah dhamaan dhaqdhaqaaqyada nololeed gudahooda tusaale iskuulka xaafada iyo nolosha qoyska. Iyada oo dadka wax kala duwanaanshaha iyo wax cadaalad daro ah aan abuurayn.

Haddii ay jiraan wax kala duwanaansha ah waa qalabkii hagaajinayay.

Cadaalada heerka saaxiibtinimo waxay dadka u samaysaa inay xidhiidhka iyaga ka dhexeeya inuu noqdo mid dhelitiran oo ayna midna sarayn midna hoosayn.

Miyaad ogaateen in waxa aad ku heshiiseen inaad akhridaan ama dhexdiina ku ciyaaraysaa inay jirto tahay xidhiidh cadaalada. Cadaaladu iyada oo midna dhib gaadhsiiyay midna u faa'iidaynayn ayay xuquuqda muwaadiniinta tixgalisaa.

Caadaalada heer qoys waxay qoyska ka dhigtaa inuu noqdo mid nabada islamarkaana horumarinaya nolosha mustaqbalka ee muwaadiniinta dalka.

Cadaalada heer wadan wuxuu hab nabadeed ku xaliyaa isku dhacyada bulshada dhexdeeda islamarkaana saxaa cabashooyinka iyo habka shaqo ee cadaalad darada ah. Wuxuu damaanad qaadayaa in hantida iyo alaabta muwadiniintu si aan haboonayn oo sharci-daro iyo tuugnimo looga qaadanin. Cadaaladu waa aas-aaska koboca bulshada, qaninimada iyo horumarka.

Cadaalada

Wuxuu xaqiijinayaa xuquuqda muwaadiniintu u leeyihiin inay wadankood sinaan iyo xornimo ugu nolaadaan, wax ugu bartaan islamarkana ka shaqeeyaan.

Cadaaladu waxay samaysaa inay wadanka nabad gaadhsiiso. Iyada oo ka illaalinaysa khatarta soo gaadhaysa caruurta, gabdhaha, dadka awooda yar iyo hooyooyinka.

Cadaaladu waxay balaadhisaa nabada, koboca, qaninimada iyo sinaanta shucuubta islamarkana ay tahay qalab loo isticmaalo xoojinta xidhiidhika gudahooda.

Layliska 1^{aad}

Ka shaqeeya su'aalaha soo socda:

1. Fahfahi faa'iidada cadaaladu u leedahay deegaanada soo socda?
B. Nolosha Qoyskooga
T. Heerka Xidhiidhka Xaafada
J. Dugsiga
2. Fahansii wax qabadyada cadaalada ee aad leedihiin waa in laga fuliyo deegaanada aan kor ku sheegnay?

4.2 Hawlaha adeeg-fidinta cadaalada iyo waaxda cadaalada ee laga helo deegaankeena

4.2.1 Habka bixinta cadaalada ee bulshada

- Haday eex idinku soo gaadho fasalka gudahiisa waa ayo cida aad ogaysiinaysaan 'falka?
- Deegaankiina marka isfahandaro ka dhex abuurmo dadka miyay jiraan dad xaliya Isfahandarada? Haday jiraan waa side siday u xaliyaan Isfahandarada?

Mudane Axmed

Mudane Axmed waa qofka tusaale loo soo qaato go'aan bixinta cadaalada ee agagaarka. Dadka isku dhaca xaafada dhexdeeda sida uu u heshiisiyo dhibaatooyinkii dhacayna u xaliyo islamarkana sameeyo inay nabad iyo calool fayooobi ugu nooladaan majiro wax kula tartamaan. Marka mudane Axmed fulinayo hawsha wakhtiyada qarkood waa kaligii wakhtiga kalena wuxuu fuliyaa isaga oo la jooga kuwa kale. waxay mudane axmed dhexdhexaadintaa shaqo u noqotay taabagal ma'aha abuur ka duwan bani adamka.

Mudane axmed waxa ugu muhiimsan ee ka danbeeya heshiisintu waa jidka ama habka haboon ee uu raacay bixinta cadaalada. Mudane axmed marka ugu horaysa ee ay u yimadaan dadka arinta lehi wuxuu ku dadaalaa inuu fahmo waxa sababta u ah dhibaataada ama Isfahan la'aanta. Labada dhinacba fikradooda wuu ka dhagaysta.

Marka uu si fiican u fahmo macnaha dhibaataada kadib ayuu siiyaa go'aan ay labada dhinac ku qanacsan yihiin. Sababtan awgeed ayaa mudane axmed odaynimo diisa iyo go'aankiisu inta badan aqbalaad ka helaa.

Layliska 2^{aad}

Ka jawaab su'aalaha soo socda:

1. Maxay mudane axmed inta badan go'aanadiisa loo aqbalay? Sheeg saddex ka mida.
2. Fahfaahi habka bixinta cadaalada ee mudane axmed?
3. Waa wiil dhaqan nooce leh qofka aad u doorataan siidhi wade ciyaaraha saaxiibadaa dhexdiina? Waayo?

Cadaalada meelaha kala duwan

cadaalada waxaa la siiyaan lama filaano iyo arimo kala duwan. Xaalada bixinta cadaaladu waxay toos ugu xidhantahay nolol maalmeedka dadka. Tusaale iskuuka, meelaha lagu ciyaaro iyo guriga dhexdiisa go'aanada la bixiyo subax kasta soo xasuuso.

Cadaalada

Dhamaan go'aanadani waa falal qeexaya cadaalada. Hawsha bixinta cadaaladu waxay tilmaamaysaa inaad raacdid nidaamka haboon oo xal iyo go'aan. Loogu raadiyo cabashooyinka kala duwan ama dhibaatooyinka. Ururada a go'aan bixinta cadaalada ee noocani waxay leeyihiin habab ay iyagu raacaan.

Hawl kasta oo cadaalad bixin ah waxaa jira waxyaabo aas-aasi ah oo ay tahay in la ogaado ama la barto: kuwaas oo ah:

Inaad soo ururiso xog aad si hadoon ugu fahmi kartid waxa abuuray dhibatada.

Inaad si haboon u fahantid arinta.

Inaad siiso go'aan haboon oo salka ku haya runta.

Layliska 3^{aad}

Ka wada hadla su'aalaha soo socda:

1. Muxuu ka kooban yahay hawlaha cadaalada bixintu?
2. Qaybaha cadaalad bixinta ee deegaankiinu siday u xaliyaan Isfahan la'aanta?

i. Xubnaha cadaalada

- Sheega qofka bixiya cadaalada qoyska, iskuulka, agagaarka guryaha lagu nool yahay iyo fasalka wax lagu barto?
- Maad garanaysaan masuuliyad aad ka soo baxdeen hawlaha cadaalad bixinta dhexdeeda ee gurigiina, iskuulkiina ama fasalada aad wax ku barataan?

Xubnaha cadaaladu waa xubnaha xalka siiya sidii loo tirtiri lahaa cabashooyinka iyo isku dhacyada ama Isfahan la'aanta ka abuurma bulshada dhexdeeda. Xubnaha cadaalada ee ka soo baxa masuuliyada noocan ah waxaa loo qaybiyaa laba. Waxaana loogu yeedhaa dhaqan iyo casri. Xubnahani waxay u adeegaan sidan go'aan u siin lahayeen dhibaatooyinka cadaalada ee ka abuurma bulshada dhexdeeda.

B. Xubnaha cadaalada dhaqanka

Jaantuska 4.2 Cadaalad bixinta dhaqanka

- Maxaad ka fahmaysaan jaantuska 4.2 ee kor ku xusan?
- Kala dhigdhiig xubnaha heshiisiya dadka iskudhac agagaarkiina?

Xubnaha cadaalada dhaqanka. Wakhtiyadii hor laga soo bilaabo shacabka wadankeena ku nooli waxay lahaayeen hab ay raacaan xalinta isfahandarada iyo dhibaatooyinka eexda kadhax abuurma bulshada dhexdeeda. Laamahan cadaalada dhaqanku deegaanada kala duwan waxay lahayeen calaamado kala duwan.

Odayaal, sheekhda diinta, iyo shaqsiyadad caan ah kuwaas oo agagaaro kala duwan laga helo.

Maadama laamahan laga helo meela dhaw waxay bulshada siiyaan adeegyo cadaaladeed oo kala duwan. Mudane axmed waxqabad kiisu wuxuu tusaale u yahay xubnaha cadaalada dhaqanka.

T. Xubnaha cadaalada Casriga

Jaantuska 4.3 Xafiiska Maxkamada Guud ee DDS iyo Xafiiska X/Ilalinta Guud & Caddalada ee DDS

Jaantuska 4.4 Komishinka Booliska DDS

Jaantuska 4.5 Xarunta Xaafadda 03 ee Jigjiga.

Cadaalada

- Adiga oo fiirinaya jaantuska kor ku xusan fahfahi waxqabadka laan kasta oo cadaalada?

Xubnaha cadaalada casrigi waxay muwadiniinta ka illaaliyaan inayna eex ama dulmi soo gaadhin hanoqdaan xubnaha dawlada ama kuwa kale. muwaadiniintu marka ay la kulmaan dhibaatooyin

kala duwan oo cadaalad ah waxay u soo dhaweyaan laamahaan. Xubnaha iyaga oo raacaya sharciga iyo xeerka ayay go'aan ku haboon uraadiyaan. Arimaha loo keenana go'aankoodana way gudbiyaan. Xubnahan cadaalada casriga kuwa ugu muhiimsan waa kuwan soo socda.

Maxkamadaha shacabka ee qabalega	Xarumaha booliska	Maxkamadaha
Waxay u adeegaan bulshada iyaga oo go'aan cadaalada siinaya arimaha kala duwan. waa ka meesha ugu dhaw laga helo xubnaha cadaalada casriga ah.	Booliska nabada ilaaliya ee aad ku aragtaan agagaarkiina may ilaaliyaan nabada bulshada iyo idinkaba. Wax qabadkoogu ma tixgaliyaa nabada iyo deganaanta bulshada ee xubnaha cadaalada casriga	Xubnaha cadaalada ee wadan ka jira dhexdooda maxkamada waxaa la shaegaa inay tahay ta ugu saraysa. Waa laamaha cadaalada bixiya marka qof ay la kulanto dhibaato iyo eex/dumi iwm.

Laylika 4^{aad}

Ka jawaab su'aalaha soo socda:

1. Fahfahi waxqabadka xubnaha soo socda si loo balaadhiyo hawlaha cadaalada?
B. Qabaleyasha T. Maxkamadaha
J. Xarunta booliska
2. Fahfahi dhibaatooyinka cadaalada ee kula kulmi kara haddii ayna xubnaha boolisku joogin agagaarkiina?

Arimaha ay caanka ku ahaayeen waxaa ka mide ahaa dhamaan bulshada tuulooyinka oo waxba ku kala duwanayn ayay si haboon sharciga u tixgalinayeen. Inta waxa dheer nidaamka cadaaladu wuxuu ahaa mid uu sal u yahay cadaaladu islamarkana ka nadiifa dulmiga. Waxay raacayaan hab shaqo oo si deg-deg ah xal u siinaya isku dhacyada iyo xadgudubyada.

Sababta awgeed kaaha waxay nolosheda ku raja waynayd cadaalada tuulada in laagu yeedho cadaalada dalka.

Sanadadii yara ee aan soo dhaaafnay laga bilaabo xaalada tuulooyinka kaaha ma'ahayn sidii wakhtiyadii hore. Waxaa la waayay tixgalintii laamihii wakhtiga dheer illaalinayay cadaalada bulshada dhaxdeeda.

In badan ayaa kasoo waregta markii labilaabay jabinta sharciga iyo xeerka. Maamulka tuuladuna waxay bilaabeen inay bixiyaan go'aan ka baxsan sharciga iyo nidaamka. Adeegii bulshadu ka helaysay dawlada wuxuu noqday mid ku salaysan lacag iyo aqoon ... iwm. Waxaa bilaabantay in waxyaabaha aad u baahan tahay ku heshid xoog iyo lacag ama xigto.

4.3 Xaaladaha jabin Kara cadaalada

4.3.1 Sharciga oo aan latixgalinin

- Waa kee qofka loo baahan yahay inuu sharciga tixgaliyo iskuulkiina?
- Muxuu noqonayaa haddii sharciga latixgalin waayo? Talaabooyin nooce ah ayaad leedihiin way ku haboon yihiin in la qaado?

Tuulooyinka kaaha/Qaybta kobaad

Tuulooyinka kaaha wakhti dheer ayay tusaalooyin u ahaayeen isjacaylka iyo nabada bulshooyinka ay jaarka yihiin.

Cadaalada

Waxaana batay danbiyadii tuugada iyo dagaalka. Danbiilayashunama noqonin kuwa xoogaga nabad galyadu si dhibyar ku qabtaan. Haddii la qabtana si deg-deg ah ayaa xabsiga looga siidaayaa. Majirto waax adag oo cadaalada oo bulshada siisa xal ku haboon dulmiga iyo dhibta soo gaadha. Hantidii gaar ahaneed ee bulshadana waxaa qaatay shaqsiyaad, Tusaale Beeraha iyo mee3lihii qalabka guryaha, ...iwm. Dadkii ku nolaa tuulooyinku aad ayay uga murugoonayaan xaaladan. Haddii ay xaaladan ku sii socoto waxay noqon doontaa tuuladii cadaalada ee kaaha.

Layliska 5^{aad}

Adiga oo ku salaynaya akhriska kor ku xusan ka jawaab su'aalaha soo socda:

1. Waa maxay sababta abuurta dhibta tuulada kaaha? Kawada hadla.
2. Faahfaahi falalka aad leedihii waa kuwa jabiya cadaalada?

Mid ka mida waxyaabaha jabiya cadaaladu waa sharciga oo la fixgalin waayo. Sharciguna waa nidaam loo baahan yahay inay dhamaan tixgaliyaan muwaadiniintu meel kasta oo ay joogaan waa inay tixgaliyaan sharciga. Sharciguna waa shay laga helo dhamaan meel kasta iyo dhaqdhaqaaq kasta oo nololeed. Sida qoyska, iskuulka fasalka dhexdiisa, meesha ciyaarta, meesha shaqada ...iwm. Haddii sharciga iskuulka ama nidaamka iskuulku si haboon loo tixgalin waayo shaqooyinka iskuulku ma noqonayaan kuwa midhadhal ah. Sobabtan awgeed mustaqbalka ardaydu wuxuu noqonayaa mid xumaada maadama ardaydu waxbarashadooda si haboon u wadanaynin.

Sidoo kale ciyaar walba waxay leedahay sharci u gaar ah. Waxaana loo baahan yahay in si haboon loo tixgaliyo sharciga. Haddii si haboon loo tixgalin waayo sharciga kaliya ciyaartu joogsan mayso waxa dhicikara dhibaato ka wayn tani.

Nidaamkii maamulka qayskuna jwuxuu noqonayaa mid aan la raacin oo dhibaato galla. Markii dhawayd

taariikhda aad soo akhrideen ee tuulooyinkii kaaha ayaa tusaale u ah. Sharciyada heer wadan kazoo baxay waa inay muwaadiniintu tixgaliyaan. Haddii ay tixgalin waayaan nidaam shaqo oo cadaaladi ma jirayo. Sharciga oo la tixgalin waayo wuxuu dhibaato aad u wayn gaadhsiinayaa shaqsi, bulshada iyo wadanka.

Sidaa darted dadku si ay uhorumariyaa nabada iyo koboca qoyskooda, wadankooda waa inay tixgaliyaan sharciga. Xaaladaha kala duwan ee abuuraya dhibaatooyinka cadaalad waa dadka oo tixgalinaynin sharciga iyo xeerka

Layliska 6^{aad}

Jawaabo gaaban sii su'aalaha soo socda:

1. Faahfahi waxyaabaha aad leedihii sabab ayay u yihiin jabinta cadaalada ee laamaha jsoo socda
B. Qoyska Dhexdiisa
T. Iskuulka Dhexdiisa
J. Fasalka dhexdiisa
2. Faahfaahi dhibaatooyinka ay keenayaan tixgalin la'aanta iskuulka iyo heer qabale?

4.3.2 Shaqooyin cadaalada dara ah oo aad fulisid

- Faahfahi cadaalad darada aad leedihiin way ka muuqataa deegaanada soo socda.
B. Fasalka wax lagu barto.
T. Iskuulada
J. Qabaleyada /xaafadaha.
- Maxay dadku u fuliyaan shaqooyinka cadaaladdarada ah? Sheega waxyaabaha aad leedihiin sabab ayay u yihiin.

Arinta labaad ee ka mida arimaha jabiycadaaladu waa fulinta shaqooyinka cadaalad darada ah. Shaqooyinka jcadaalad daradu way kazoo horjeedaan habka cadaalada ah. Marka ay cadaalad daradu ku

Cadaalada

baahdo bulshada dhexdeeda waxaa meesha ka baxaya cadaaladii cadaalad daradu waa inaad ku shaqayso nidaam ka baxsan sharcigii iyo nidaamkii loo baahnaa.

Cadaalad-darada waxaan ku qeexi karnaa inaad qof si aan haboonayn ugu faa'iidayso ka kalena ku samayso fal dhib gaadhsiinaya. Qaar ka mida dadku waxay fuliyaan waxqabadyo jcadaalad daro ah sida xigto, luuqad, jinsiyad, diin, saaxiibtinimo iyo lacag u qaato... iwm shaqooyinka cadaalad darada ah waxaa laga fulin karaa meelo kala duwan tusaale iskuulka, Qabaleega, laamaha cadaalada ... iwm.

Falalkan cadaalad-darada ah ee sharciga baabinaya waxay carqalad ku noqonayaan balaadhinta nidaamka cadaalad ah. Hase ahaate cadaalad-darada meel kasta laga fulinayo ma'aha falal lagu taageerayo fuliyaha.

Layliska 7^{aad}

Ka wada hadla su'aalaha soo socda

1. Maxaa idinka la iniiga baahan yahay si loo tirtiro cadaalada darada?
2. Maxaa in la sameeyo loobaahan yahay si loo tirtiro cadaalad durada laga fuliyo iskuulka?

4.3.3 dhibaatooyinka ay keento cadaalad daradu

Tuulooyinkii kaaha/Qaybtii labaad/

Xaalad a tuulooyinkii kaaha siday wakhtiba wakhtiga ka danbeya u sii xumaanayeen islamarkana faraha uga baxayeen waxay noqdeen in laga cabsado noloshooda. Maadama markii hore tuulooyinkan ayna jirin xoog ciidan iyo isku duubni waxay noqdeen meelo si isdaba jog ah looga weeraro bulshoyinka kale ee aan jaarka nahay. Markay ciyaalku garoonka ku ciyaarayaan, xooluhubna dhiba u baxaan lama arko. Xatooyada oo aad uga sii dartay awgeed gabdhuhu way joojiyeen tagidii iskuulka.

Hooyoyinkiina aad ayay cabsi uga qabaan tagida suuqa in marmarka qor kood ay dhimasho dhacdo ayaa la sheegayaa. Dadkiina waxay bilaabeen inay ka qaxaan tuulooyinkooda ugu danbyntii dadkii way qanceen tuulooyinkoodii. Sidii odhaahdii faras ayaa lumay. Imikana intay midnimadii tuulooyinku burburtay ayay dadku markay dhexmarayaan. Kaftan u yidhaadaan tuuladii isjacaylka ee kaaha iyo cadaaladii wadanka.

Layliska 8^{aad}

Idinka oo kui salaynaya akhriska kor ku xusan ka jowaab su'aalaha soo socda.

1. Faahfaahi arimaha ay keenaan cadaalad darada iyo tixgalin la'aanta sharcigu?
2. Maxay ahayd inay sameefyaan si ayna dhibaato usoo gaadhin dadka ku nool tulada kaaha? Ka sheeg laba arimood.

Jaantuska 4.6 Xatooyo iyo xoog ku qaadasho

Jaantuska 4.7 Labaxsiga hablaha

Jaantuska 4.8 hanti uu gubay ka cararaya

Cadaalad-daradu waxay keentaa dhibaatooyinka soo socda

- Muwadiniintu faa'iidooyinkii ay ahayd inay wadankooda ka helaan ayay ka dhigaysaa inayna ka helin. Tusaale markay Cadaalad daradu ku baahdo iskuulda caruur tu waxay u xiisayaan fursadii wax barasho ee loo baahnaa inay helaan. Sido kale markay cadaalad daradu

Cadaalada

ku faafto laamaha caafi maadka gudahooda waxaa dhibaato noqonayaa in ay muwadiiniintu helaan adeeg dawayn ah oo haboon.

- Marka cadaalad daradu ku faafto qoyska dhexdiisa waxay ragaadinaysaa nolosha qoyska. Waxaa kale oo cadaalad daradu keenaysaa in muwadiiniintu ay tixgalin waayaah sharciga iyo xeerarka taas. Oo keenaysa inay dawlada aamini wayaan. Islamarkana sabab u noqonaya inay macaarad iyo kacdoon abuurmo. Wadankana ma jirayso nabad iyo deganaasho. Hantida iyo alaabta muwadiiniinta xoog ayaa lagaga qaadan. Waxaana dhici karta inay khatar soo gaadho noloshooda.

Layliska 9^{aad}

Ka wada hadla su'aalaha soo socda

1. Cadaalad darada jirta maxay dhib u keenaysaa muwadiiniinta?

2. Muwaadin kasta maxaa laga doonayaa si loo tirtiro cadaalad darada?

4.4 Ururada bulshada

4.4.1 Macnaha ururada bulshada

Jaantuska 4.9 ururada bulshada

- Shaxanka soo socda intaad buugtiina ku rogtaan buuxiya inay ururadani ka jiraan agagaarkiina iyo inayna ka jirin.

Ururadan oo fahfahsan	Way jiraan	Majiraan	Tiradooda	Nooca xirfadla yaasha ee ka shaqeeya ururada
1 Iskuulka				
2 Goob Caafimaad				
3 Xafiiska qabaleega				

Ururada bulshada waxaa la yidhaahdaa xafiayada loo aas-aasay inay bulshada agagaarka siiyaan adeegyada kala duwan ee buushada. Shaxanka kor ku xusan xafiisyada ku yaala ayaa tusaale u ah ururada bulshada.

Ururadan bulshadu waxay bulshada siiyaan faa'iidooyin iyo adeegyada kala duwan ee loo baahan yahay. Tusaale iskuulka aad wax ku barataan waxaa loo sameeyay inuu bulshada agagaarka siiyo adeega waxbarasho. Sidoo kale xarunta caafimaadka waxaa loo sameeyay inay bulshada ka dawayso dhibaatooyinka caafimaad ee la kulma bulshada.

Layliska 10^{aad}

Ka jawaab su'aalaha soo socda

1. Qeex waxa ay yihiin ururada bulshadu?
2. Maxay yihiin adeegyada ay bixiyaan ururada bulshadu?

4.4.2 Cadaaladnimada adeega ururada bulshada

- Waa maxay bixinta adeeg bulsho oo cadaalada?
- Maxaa lagu qeexaa cadaaladnimada adeega ururada bulshada?

Ururada bulshada waxaa loo sameeyaa inay dhamaan bulshada si siman ugu adeegaan iyada oo

Cadaalada

ayna jirin wax kala duwanaansha ah. Waxaa ururadan looga baahan yayay inay racaan nidaam, adeeg bixin ah oo ku salaysan sinaan iyo cadaaladnimo. Adeega cadaalad nimo waa adeeg muwadiniinta si haboon u siinaya waxay uga baahan yihiin ururada iyada oo loo kala saarayn taanjir, fiqiir, qof masuul ah, qof aan masuul ahayn, Qof xigto leh iyo qof aan xigto lahayn iwm.

Layliska 11^{aad}

Ka jawaab su'aalaha soo socota:

1. Sheega waxyaabaha aad leedihiin carqalad ayay ku noqonayaan inay laamaha bulshadu siiyaan adeeg cadaalad ah.
2. Fahfahi dhibaatooyinka dhici kara haddii aan la siinin adeeg cadaalad ah?

4.5 Cashuurta

4.5.1 Macnaha iyo faa'iidada cashuurta

Jaantuska 4.10 Xaalada bixinta cashuurta

- Dadka ka muuqda jaantuska 4.10 maxay samaynaayan?
- Waligaa ma maqashay erayga cashuur? Qeex waxaad ka taqaanid.

Su'aasha khadija

Markay khadija baratay macnaha laamaha bulshada kadib waxay doontay inay ogaato cida samaysay laamaha kala duwan ee ka jira agagaarka. Su'aashi waxay kala dooday abaheed mudane Cali. Doodii khadija markay aqoon ka heshay laamaha bulshada ayay hadana fahantay macnaha cashuurta. Haddaba doodi khadija iyo aabaheed ay yeesheen waxaa loo soo bandhigay labadan qaybood ee soo socda.

Su'aasha khadija/Qaybta koobaad/

Khadija: Aabooyaa sameeyay iskuulada, caafimaadka beeraha iyo xarumaha, wadooyinka ...iwm ee agagaarkeena laga helo?

Mudane Cali: Kuwan aad sheegtay badankooda waxaa sameeyay waa dawlada. Dawladu waa xubin bulshadu u wakiilatay inay bulshooyinka nabad iyo badbaado ku illaaliso islamarkana u samayso shaqooyin horumar oo kala duwan.

Khadija: Aabo dawlada inay samayso dhamaan shaqooyinkan halkay lacag ka keentaa?

Mudane Cali: Dawladu waxay waxqabadya-dan ku samaysaa lacagta ama cashuurta ay ka soo ururiso muwadiniinta.

Khadija: Aabo haba ahaate waamaxay cashuurtu?

Mudane Cali: Cashuurtu waa lacag laga gooyo dakhliga muwadiniinta ay helaan taas Dawlada la siiyo. Dawladu lacagta ay ka soo ururiso bulshada waxay ku balaadhisaa laamaha bulshada ee loo baahan yahay. Horumarinada aas-aasiga ah wadada, biyaha, korontada, telefonka iwm ayay ku dhistaa. Waxay sugtaa nabada iyo saboolka dalka.

Khadija: Aabo qofkasta macashuurbuu siiyaa dawlada?

Mudane cali: Haa, ganacsadaha, reemiyiga, shaqaalaha dawlada, warshadaha, xoogsatada, ciidanku waa inay bixiyaan cashuurta.

Cadaalada

Layliska 12^{aad}

Adiga oo ku salaynaya dooda kor ku xusa oo ka jawaab su'aalaha soo socda

1. Waa maxay cashuurta?
2. Waa maxay dhibaatooyinka aad qiyaasaysaa inay dhacayaa hadii si haboon loo bixin waayo cashuurta?
3. Dawladu lacagta ay ka ururiso cshuurta waxqabadyo nooce ah ayay gelisaa?

Su'aasha Khadija/Qaybta labaad/

Khadija: Aabo qof kasta cashuurta uu bixiyo ma isku midbaa?

Mudane Cali: maya muwadiniintu xadiga cashuurta ee ay bixiyaan isku mid ma'aha. Midba midka kale la mid ma'aha cashuurta ay bixiyaan. Cashuurta ay bixiyaan wuxuu ku xidhan yaahay xaalada dakhligiisa. Sidaa darted qofka dakhliga wayni soo galo cashuur badan ayuu bixiyaa qofka dakhliga yarna cashuur yar Ayuu bixiyaa.

Khadija: Aabo adigu maad bixisay cashuurtii ay ahayd inaad bixiso?

Mudane Cali: Sifiican, dad badan oo cashuur bixiyayaal ah ayaan ka hor bixiyay,

waajibaadkaygana waan kazoo baxay. Waa tan cadayntii aan kii dhawaa ku bixiyay ee fiiri.

Khadija:

Aabo haddii aan si haboon u bixin wayno cashuurta maxaad dhib inasoo gaadhaysa?

Mudane Cali:

Fiiri inantaydiyey, muwaadiniintu haday si haboon u bixin wayaan cashuurta dawlada, ciyaalka adiga ku le'eg mahelayaan iskuul ay wax ku bartaan. Maadama ayna dawlada si haboon u dhisikarin cuduro ayaa ku dhacaya bulshada. Adeegyada bulshadu u baahan tahay sida wadooyinka, biyaha, korontada. Iwm iyo kuwa kale lama balaadhin karo. Horumarkii iyo koboci wadankuna hoos ayuu u dhacayaa wadankeenuna kama baxayo saboolnimada.

Layliska 13^{aad}

Adiga oo ku salaynaya akhriska kor ku xusan ka jawaab su'aalaha soo socda

1. Sheeg faa'iidooyinka cashuurta?
2. Maxaa sal u ah xadiga cashuurta ee muwadiinintu bixinayaan?
3. Haddii cashuurta si haboon loo bixin waayo carunrta inila midka ah dhibaato nooce ah ayaa loo gaadhaya?

Gaba-Gabada Cutubka 4^{aad}

Cadaaladu waa xukun miisaaman oo run ah ama go'aan aad siiso ama inaad run ku shaqaysid fikrad qeexaysa. Cadaaladu waa arin dhamaan nolosha bulshada iyo dhaqdhaqaaq yada guduhu ubaahan yihiin islamarkana faa'iido u ah. Waxay dejisaa islamarkana caafimaad ka dhigtaa maamulka qoyska

ee aas-aaska u ah bulshada. Waxay xoojisaa nidaamka sinaanta iyada oo tirtiraysa waxqabadyada cadaalad darada ah ee muwadiiniinta dhexdeeda.

Waa alad wayn oo loo adeegsaado sidii wadanka looga dhigi lahaa mid ay ku faaftay koboca iyo nabadu. Si cadaalada loo xoojiyoo waxaa muwadiiniinta looga

Cadaalada

baahan yahay inay tixgaliyaan sharciyada heerarka kala duwan laga helo. Waxaa loo bahan yahay in laga ilaaliyo waxyaabaha carqalada ku noqonaya cadaalada.

Markay muduadinku arko cadaalad daro waa sicad. Sidaa darted waxaa haboon inaan xoojino adeega cadaalad bixinta ee laamaha bulshado kala duwan.

Si loo balaadhiya laamaha bulshada waxaa muwadaniinta looga baahan yahay inay bixiyaan cashuurta dawlada. Guud ahaan xoojinta nidaamka cadaalada ee bulshada dhexdeeda waxaa muwadaniinta waajibku ah inay Cadaalada ka hirgaliyaan noolloska qoyska, iskuulka meelaha ay ku nool yihiin, meelaha shaqada ... iwm.

Erayada furaha u ah cutubka 4^{aad}

Cadaaladnimo:	Waxqabad ama shaqo nadiif ka ah dulmi
Cabasho:	isku dhac islayn, Isfahan la'aan
Eex:	Inaad mid u faa'iidayso ka kalena ku samayso waxqabad ama go'aan wax yeelay.
Dulmi:	wax eyelid ama weerar.
Laan:	xafiis awood loo siiyay inuu fuliyo shaqo yar
Garsoor:	Fal ama waxqabad aad go'aan ku sii so arimo kala duwan.
Miisaan:	waa qalab loo adeegsado inayna xidhiidhka dhexdooda midna mid ka sarayn oo ay siman yihiin is lamarkana calaamad qeexaysa cadaaladnimada.
Dabeecad:	sidu-u-dhaqmo.
Xirfadlayaal:	dad kala duwan oo aqoon ku filan iyo karti u leh qaybaha waxbarashada iyo aqoonta.

Layliska guud ee cutubka 4^{aad}

Layliska cutubka ee soo socda ku roga buugtiina oo ka shaqeeya.

I. Su'aal ahan soo socda tii run ah ku qor "Run" tii been ahan ku qor "Been"

1. Adeeg bixinta cadaalada ah faa'iido uma laha koboca dalka.
2. Laamaha bixiya cadaalada dhaqanku faa'iido ayay u leeyihiin balaadhinta cadaalada.
3. Booliska laguma tiriyo waaxda cadaalada casriga gudahiisa.
4. Cashuurta waa isha ugu wayn dakhliga ee lagu balaadhiyo laamaha bulshada.
5. Nidaamka shaqo ee cadaaladu faa'iido uma aha dhaqdhaqaaqa noto leed ee dadka dhexdeeda.

Cadaalada

II. Weedhaha ku hoos qoran "T" u dooro kuwa ku hoos qoran "B"

B

1. Sharciga oo aan la tixgalinin
2. Caddaalada
3. Odaynimo
4. Laanta bulshada
5. Maxkamada

T

- B. Laanta cadaalada dhaqanka
- T. Go'aan sax ah
- J. Laanta cadaalada casriga ah
- X. Xukumid
- Kh. Rugta caafimaadka

III. Su'aalaha soo socda ka dooro jawaabta saxda ah

1. Meeshe u baahan shaqooyinka cadaalada ama nidaamka cadaalad?
B. Qoyska T. Iskuulka J. Dhamaan waa sax X. Qabalaha
2. Kuwan soo socda keebaa carqalad ku noqonaya go'aanka cadaalada ah?
B. Beenalaha T. Daacadnimo J. Runnimada X. Xukun miisaman
3. Waa Tee qaybta bulshada ee ay tahay inay cashuurta bixiso?
B. Ganacsade T. Shaqaalaha dawlada
J. Dhamaan X. Reemiyiga
4. Waa kee kaan ahayn laanta bulshadu?
B. Xarunta caafimaadka T. Xarunta booliska
J. Dhamaan X. Iskuuska
5. Kuwan soo socda waa kee kaan ahayn natiijada shaqada cadaalada?
B. Qoyska oo kala baaha T. Nabad iyo koboc
J. Isjacayl X. Sinaan

IV. Meelaha banana ee soo socda ku buuxi erayga saxda ku ah

1. Saddexda ugu muhiimsam laamaha cadaalada casriga waa iyo
2. Laanta bulshada ee balaadhisa aqoonta muwadiniintu waa
3. Lacagta muwadiniintu inta uu dakhligoogu yahay u goyaan dawlada waxaa la yidhaa

V. Si Gaaban uga jawaab su'aalaha soo socda

1. Maxaa inaan samayno loo baahan yahay si aan shaqada cadaalada u gaadhsiino iskuu ka dhexdiisa?
2. Fahfahi dhibaatooyinka aad leedihiin way soo gaadhyaaan haddii si haboon loo bixin waayo cashuurta